Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
EVGENIJE TANČEVA
přednesené dne 3. května 2018 [1]

Věc C-51/17

OTP Bank Nyrt
OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt,
v.
Teréz Ilyés
Emil Kiss

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Fővárosi Ítélőtábla (regionální odvolací soud v Budapešti, Maďarsko)]

„Ochrana spotřebitelů – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně – Členským státem přijatá zákonná opatření k odstranění zneužívajících smluvních ujednání – Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS a ‚jasný a srozumitelný jazyk' – Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 a ‚závazná právní a správní ustanovení' – Pravomoc soudů členských států posuzovat z moci úřední smluvní ujednání z hlediska zneužívající povahy"

1. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Fővárosi Ítélőtábla (regionální odvolací soud v Budapešti) se týká dalšího sporu [2], který navazuje na rozhodnutí Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci Kásler a Káslerné Rábai (dále jen „Kásler") [3], ve kterém byla projednávána otázka, zda jsou s unijním právem slučitelná ustanovení smluv o spotřebitelském úvěru v Maďarsku, které byly vyjádřené v cizí měně, a to konkrétně ve švýcarských francích.

2. V uvedeném rozsudku Soudní dvůr rozhodoval mimo jiné o pojmu „hlavní předmět smlouvy" podle čl. 4 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících ujednáních] ve spotřebitelských smlouvách [4]. V uvedeném případě měl Kúria (Nejvyšší soud Maďarska), který byl v dané věci vnitrostátním předkládajícím soudem, rozhodnout, zda dotčená smluvní ujednání spadají mimo oblast ochrany poskytované směrnicí 93/13. Současně poskytl Soudní dvůr Kúria kritéria pro určení, zda taková ujednání byla vypracována „jasným a srozumitelným jazykem", což rovněž podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 tvoří výjimku z tohoto vyloučení.

3. Téréz Ilyés a Emil Kiss, žalobci v prvním stupni řízení (dále jen „žalobci"), napadají v podstatě režim nápravy zavedený maďarským normotvůrcem ve světle rozsudku Soudního dvora ve věci Kásler a následného rozhodnutí Kúria, přičemž tvrdí, že tento režim ponechává kurzové riziko na spotřebiteli za okolností, které vedou k porušení povinnosti týkající se transparentnosti uložené směrnicí 93/13.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Viz také například rozhodnutí v probíhající věci Sziber, C-483/16. Stanovisko generálního advokáta N. Wahla v dané věci bylo vydáno dne 16. ledna 2018, EU:C:2018:9.

3 – C-26/13, EU:C:2014:282.

4 – Směrnice ze dne 5. dubna 1993 (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 19/06, s. 224) (dále jen „směrnice 93/13").

I. Právní rámec

A. Unijní právo

4. Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví:

„Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“

5. Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

6. Článek 4 směrnice 93/13 stanoví:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“

7. Článek 3 odst. 3 směrnice 93/13 stanoví, že příloha směrnice 93/13 obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam ujednání, která mohou být považována za zneužívající. Bod 1 písm. i) této přílohy stanoví:

„Ujednání, jejichž předmětem nebo účinkem je:

zavázat spotřebitele neodvolatelně k přijetí ujednání, s nimiž se nemohl seznámit před uzavřením smlouvy;“

8. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 uvádí:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

9. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 uvádí:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

B. Maďarské právo

1. Zákon a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII törvény (zákon č. CXII z roku 1996 o úvěrových institucích a finančních subjektech; dále jen „zákon Hpt“)

10. § 203 zákona Hpt stanoví:

„1. Finanční instituce je povinna podat svým stávajícím i potenciálním klientům jasné a srozumitelné informace o podmínkách využívání služeb, jež poskytuje, i o změnách těchto podmínek […]

6. V případě smluv uzavíraných s maloobchodními klienty, jimiž se poskytuje úvěr vyjádřený v zahraniční měně nebo jež obsahují opční právo na získání nemovitosti, je finanční instituce povinna vysvětlit klientovi riziko, které pro něj plyne ze smluvní operace, a klient podpisem potvrdí, že si je toho vědom.“

2. Zákon DH1

11. Ustanovení § 1 odst. 1 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (zákon č. XXXVIII z roku 2014, kterým se upravují konkrétní otázky v souvislosti s rozhodnutím Kúria o sjednocení judikatury v oblasti smluv o úvěru uzavřených mezi úvěrovými institucemi a spotřebiteli; dále jen „zákon DH1“) stanoví:

„[Tento zákon se použije] na smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené v období od 1. května 2004 do dne vstupu tohoto zákona v platnost. Pro účely tohoto zákona se pojmem ‚smlouva o spotřebitelském úvěru‘ rozumí jakákoli smlouva o úvěru nebo půjčce založená na cizí měně (svázaná s cizí měnou nebo vedená v cizí měně a splatná ve forintech) nebo založená na forintu, či jakákoli dohoda o finančním leasingu uzavřená mezi finanční institucí a spotřebitelem, pokud jsou její součástí obecná smluvní ujednání nebo jakákoli smluvní ujednání, která nebyla jednotlivě sjednána, zahrnující ujednání uvedené v § 3 odst. 1 nebo v § 4 odst. 1.“

12. Ustanovení § 3 zákona DH1 stanoví:

„1. Za neplatná se považují ujednání obsažená ve smlouvách o spotřebitelském úvěru – s výjimkou smluvních ujednání, která byla sjednána individuálně – na jejichž základě může úvěrová instituce uplatnit za účelem vyplacení částky poskytnuté na pořízení předmětu smlouvy o úvěru nebo finančním leasingu nákupní kurz a za účelem umoření dluhu prodejní kurz nebo jiný směnný kurz, než jaký byl stanoven při provedení platby.

2. Neplatné ujednání, které je uvedeno v odstavci 1, […] se nahradí úředním směnným kurzem, který stanovila [Maďarská národní banka], a to jak pro účely vyplacení dané částky, tak pro účely umoření (včetně platby splátek a veškerých nákladů, poplatků a provizí v cizí měně).

[…]

5. Finanční instituce musí provést vyúčtování se spotřebitelem v souladu s ustanoveními zvláštního zákona.“

3. Zákon DH3

13. Ustanovení § 3 odst. 1 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon č. LXXVII z roku 2014, kterým se upravují různé otázky týkající se změny v cizí měně, ve které jsou vedeny úvěrové smlouvy se spotřebiteli a ustanovení týkající se úroků; dále jen „zákon DH3“) stanoví, že:

„změny ve spotřebitelských smlouvách na základě tohoto zákona musí být prováděny v souladu s ustanoveními tohoto zákona.“

14. Ustanovení § 10 zákona DH3 stanoví:

„V souvislosti se smlouvami o hypotečním úvěru v cizí měně a se smlouvami o hypotečním úvěru založenými na cizí měně je úvěrová instituce, která je věřitelem, povinna ve lhůtě stanovené pro splnění povinnosti týkající se vypořádání účtů podle [zákona DH2] zajistit, aby byl dluh na základě smlouvy o hypotečním úvěru vedené v cizí měně nebo na základě smlouvy o hypotečním úvěru založené na cizí měně přeměněn na úvěr vedený ve forintech, nebo aby byl na úvěr vedený ve forintech přeměněn celkový dluh vyplývající z takové smlouvy (včetně úroků, poplatků, provizí a nákladů přijatých v cizí měně), přičemž oba výše uvedené dluhy se určí na základě vypořádání účtů provedeného v souladu se [zákonem DH2]. Pro účely této přeměny se uplatní ten z níže uvedených směnných kurzů, který je k rozhodnému dni příznivější pro spotřebitele:

(a) průměrná hodnota směnných kurzů dotčené cizí měny, které úředně stanovila Maďarská národní banka v období ode dne 16. června 2014 do dne 7. listopadu 2014, nebo

(b) směnný kurz dotčené cizí měny, který úředně stanovila Maďarská národní banka ke dni 7. listopadu 2014.“

II. Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

15. Dne 15. února 2008 uzavřeli žalobci s ELLA Első Lakáshitel Kereskedelmi Bank Zrt. smlouvu o úvěru vyjádřeném ve švýcarských francích s úrokovou sazbou ve výši 1,9 %. Dne 1. listopadu 2016 byl úvěr převeden ze zprostředkovatele na OTP Bank Nyrt., která poté postoupila úvěr OTP Faktoring Követléskezelő Zrt (odpůrkyně v prvním stupni, dále jen „odpůrkyně“).

16. Podle této smlouvy měla věřitelka vyplatit maximálně částku ve výši 30 075 000 maďarských forintů (HUF), která zahrnovala provizi ve výši 75 000 HUF a která v okamžiku uzavření smlouvy odpovídala částce 212 831 švýcarských franků (CHF).

17. Podle smlouvy převedla věřitelka úvěr poskytnutý ve forintech na švýcarské franky, a to na základě nákupního kurzu, který sama používala v okamžiku vyplacení dané částky. Naproti tomu výši měsíčních splátek, které měly být placeny ve forintech, určila na základě svého vlastního prodejního kurzu. Věřitelka mohla také provádět jednostranné změny běžných úroků a správních nákladů, avšak smlouva neobsahovala žádné ustanovení umožňující žalobcům jednostranně změnit měnu, v níž je smlouva registrována.

18. V části smlouvy, která je nadepsána „Prohlášení o sdělení rizik“, je uvedeno, že „dlužník v souvislosti s úvěrovými riziky prohlašuje, že zná a chápe podrobné informace, které mu v tomto ohledu poskytla věřitelka, a že si je vědom rizika plynoucího z okolnosti, že je úvěr vyjádřen v zahraniční měně, i toho, že toto riziko nese výlučně dlužník. Pokud jde o kurzové riziko, je dlužníkovi známo obzvláště to, že pokud dojde během platnosti smlouvy ke kolísání směnného kurzu forintu k švýcarskému franku v neprospěch dlužníka (tj. pokud dojde k oslabení směnného kurzu

forintu vůči úřednímu směnnému kurzu platnému v okamžiku platby), mohla by tato okolnost způsobit výrazné zvýšení splátek, jejichž výše je určena v zahraniční měně a jež jsou splatné ve forintech. Podpisem této smlouvy dlužník stvrzuje, že je mu známo, že ponese veškeré ekonomické důsledky tohoto rizika. Kromě toho prohlašuje, že důkladně zvážil případné dopady vyplývající z kurzového rizika a že přijímá tato rizika, která zvážil s ohledem na svou platební způsobilost a na své ekonomické postavení, a že v souvislosti s kurzovým rizikem nebude moci vznést proti bance žádnou stížnost“.

19. Žalobci podali proti odpůrkyním dne 16. května 2013 žalobu, kterou se domáhali určení neplatnosti smlouvy o úvěru a určení, že smlouva se považuje za platnou, ale že je vyjádřena ve forintech.

20. Soud prvního stupně vyhověl této žalobě rozsudkem ze dne 11. března 2016, v němž mimo jiné konstatoval, že smluvní ujednání, které ukládá povinnost nést kurzové riziko, není, byť je hlavním předmětem smlouvy, ani jasné, ani srozumitelné.

21. První odpůrkyně podala proti rozsudku vydanému v prvním stupni odvolání, jímž se domáhala toho, aby byl tento rozsudek změněn a žaloba byla zamítnuta.

22. Zákony DH1 a DH2 byly spolu se zákonem DH3 přijaty maďarským normotvůrcem až poté, co žalobci podali u maďarských soudů dne 16. května 2013 žalobu, avšak v průběhu řízení, v němž se maďarské soudy tímto sporem zabývaly. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zákon DH1, který nabyl účinnosti dne 26. července 2014, je založen na rozhodnutí Kúria č. 2/2014 [5], (které je pro maďarské soudy závazné) a které bylo přijato ve světle rozsudku Soudního dvora ve věci Kasler [6].

23. Podle vnitrostátního předkládajícího soudu se na dotčenou smlouvu použijí § 1 odst. 1 a § 3 zákona DH1.

24. Podle § 3 odst. 1 zákona DH1 jsou neplatná ujednání ve spotřebitelských smlouvách, na základě kterých se nákupní kurz cizí měny použije pro účely vyplacení úvěru, ale pro účely jeho splacení se použije prodejní kurz. Podle § 3 odst. 2 se ujednání, které bylo prohlášeno za neplatné podle § 3 odst. 1 – v zásadě – nahradí ustanovením, které stanoví, že pro účely vyplacení dané částky i pro účely umoření se použije úřední směnný kurz dané zahraniční měny, který stanovila Magyar Nemzeti Bank (Maďarská národní banka).

25. Předkládací usnesení dále stanoví, že zákonem DH2 z roku 2014 uložil normotvůrce finančním institucím povinnost vyúčtovat přeplatky, které zaplatili spotřebitelé v důsledku zneužívajících smluvních ujednání. Na základě zákona DH3 z roku 2014 již nebyly přípustné smlouvy zajištěné zástavním právem vyjádřené v zahraniční měně, pohledávky spotřebitelů (včetně dluhu dotčeného v původním řízení) byly převedeny na forinty a byly provedeny další změny obsahu právních vztahů.

26. Konečně z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zákony DH1 a DH3 ponechaly kurzové riziko na spotřebiteli, a to s účinkem *ex tunc* i *ex nunc*.

5 – Magyar Közlöny 2014/91, s. 10975.

6 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, (C-26/13, EU:C:2014:282). Viz také zákon DH2, A [Kúriának a] pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zákon XL z roku 2014 o právních předpisech o vypořádání účtů spadajících do působnosti zákona č. XXXVIII z roku 2014, kterým se upravují konkrétní otázky v souvislosti s rozhodnutím [Kúria] o sjednocení judikatury v oblasti smluv o úvěru uzavřených mezi úvěrovými institucemi a spotřebiteli, a o některých dalších ustanoveních).

27. Pokud jde o rozhodnutí Kúria č. 2/2014[7], z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zůstalo v platnosti bez ohledu na přijetí zákonů DH a stanoví následující:

„1. Ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru vyjádřeném v zahraniční měně, podle kterého nese kurzové riziko bez jakéhokoli omezení spotřebitel – protiváhou za poskytnutí příznivější úrokové sazby – představuje smluvní ujednání týkající se hlavního předmětu smlouvy, jehož zneužívající povaha zpravidla nemůže být přezkoumána. Zneužívající povaha takového ujednání může být přezkoumána a prohlášena pouze v případě, že v okamžiku uzavření smlouvy a s ohledem na znění smlouvy a na informace získané finanční institucí, není obsah smlouvy pro průměrného, běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele (dále jen „spotřebitel“) jasný ani srozumitelný. Smluvní ujednání týkající se kurzového rizika jsou považována za zneužívající, a smlouva tudíž za zcela nebo částečně neplatnou, pokud se spotřebitel vzhledem k tomu, že mu finanční instituce neposkytla informace nebo je poskytla pozdě, může důvodně domnívat, že kurzové riziko není skutečné nebo že nese toto riziko pouze do určité míry.“

28. Za těchto podmínek rozhodl Fővárosi Ítélőtábla (regionální odvolací soud v Budapešti), že řízení přeruší, a dne 17. ledna 2017 předložil k rozhodnutí následující předběžné otázky:

„1) Má být za ujednání, které nebylo sjednáno individuálně ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, a potažmo za ujednání spadající do působnosti směrnice 93/13, považováno smluvní ujednání, které přenáší kurzové riziko na spotřebitele a které se v důsledku zrušení zneužívajícího smluvního ujednání, které stanovilo rozpětí nákup/prodej a povinnost nést příslušné kurzové riziko, stalo součástí smlouvy s účinkem *ex tunc*, a to v důsledku zásahu zákonodárce provedeného s ohledem na spory ohledně neplatnosti, týkající se značného množství smluv?

2) V případě, že smluvní ujednání přenášející kurzové riziko na spotřebitele spadá do působnosti směrnice 93/13, musí se výjimka upravená v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že se týká i smluvního ujednání odrážejícího kogentní právní ustanovení ve smyslu bodu 26 rozsudku Soudního dvora vydaného ve věci RWE Vertrieb AG (C-92/11), které bylo přijato nebo nabylo účinnosti až po uzavření smlouvy? Vztahuje se tato výjimka také na smluvní ujednání, které se stalo součástí smlouvy s účinkem *ex tunc* v době po uzavření této smlouvy, a to v důsledku kogentního právního ustanovení, jímž se napravuje neplatnost způsobená zneužívající povahou smluvního ujednání, která znemožňuje plnění smlouvy?

3) Pokud z odpovědí na výše uvedené otázky vyplyne, že může být přezkoumána zneužívající povaha smluvního ujednání přenášejícího kurzové riziko na spotřebitele, musí být podmínka týkající se sepsání jasným a srozumitelným jazykem, která je uvedena v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, vykládána v tom smyslu, že je dodržena i v případě, že povinnost poskytnout informace, která je stanovena v právních předpisech, a tím nutně formulována obecným způsobem, je splněna tak, jak je uvedeno v popisu skutkových okolností, nebo musí být sděleny i údaje týkající se rizik pro spotřebitele, jež jsou finanční instituci známy nebo k nimž mohla mít tato instituce přístup v okamžiku uzavření smlouvy?

4) Je třeba mít z hlediska požadavku jasnosti a transparentnosti a z hlediska ustanovení bodu 1 písm. i) přílohy směrnice 93/13 za to, že pro účely výkladu čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 je relevantní okolnost, že v okamžiku uzavření smlouvy bylo její součástí smluvní ujednání týkající se oprávnění provést jednostrannou změnu, jakož i ujednání týkající se rozpětí nákup/prodej – která byla o několik let později prohlášena za zneužívající – spolu s ujednáním týkajícím se přenesení kurzového rizika, takže spojený účinek všech těchto ujednání vedl k tomu, že spotřebitel nemohl ve skutečnosti naprosto nijak předvídat, jakým dalším vývojem projdou platební závazky a na základě jakého mechanismu se budou měnit?

7 – Viz výše poznámka pod čarou 5.

5) V případě, že vnitrostátní soud smluvní ujednání, které přenáší kurzové riziko na spotřebitele, prohlásí za zneužívající, je při určení právních následků v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva povinen z moci úřední přezkoumat, a to při dodržení práva účastníků vyjádřit se v kontradiktorním řízení, také zneužívající povahu jiných smluvních ujednání, jichž se žalobci ve svém návrhu nedovolávali? Použije se zásada zjišťování skutkového stavu z moci úřední, která vyplývá z judikatury Soudního dvora, i v případě, že je žalobcem spotřebitel, anebo dispozitivní zásada v takovémto případě provedení přezkumu z moci úřední vylučuje, a to s ohledem na postavení, které v celém řízení zaujímá dispoziční právo, jakož i s ohledem na zvláštnosti daného řízení?“

29. Písemná vyjádření předložili žalobci, odpůrkyně, maďarská a polská vláda, jakož i Evropská komise. Všichni uvedení s výjimkou polské vlády se zúčastnili jednání konaného dne 22. února 2018.

III. Posouzení

A. Úvodní poznámky

1. Přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

30. Odpůrkyně v původním řízení zpochybňují přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, a to na základě toho, že považují první čtyři otázky za hypotetické, které nemají žádnou spojitost se skutečnostmi v původním řízení, a pátou otázku za *acte claire*.

31. Zpochybňují zejména výklad zákonů DH uvedených v předkládacím rozhodnutí a uvádějí například, že zákon DH1 nemá nic společného s přičtením odpovědnosti za kurzové riziko a že DH3 není předpisem, který by do smlouvy začleňoval povinnost spotřebitele nést takové riziko [8]. Naopak DH3 zrušil kurzové riziko pro úvěry v cizí měně tím, že je do budoucna přeměnil na půjčky ve forintech (podle jejich tvrzení tomu tak mělo být od 1. února 2015, *ex nunc*), a nikoli zpětně (*ex tunc*). Tvrdí, že vzhledem k tomu, že ani zákony DH, ani rozhodnutí Kúria č. 2/2014 nezměnily ustanovení týkající se kurzových rizik, jsou předložené otázky hypotetické povahy a požadovaný výklad požadovaný Fővárosi Ítélőtábla (regionální odvolací soud v Budapešti) nemá žádnou spojitost se skutkovými okolnostmi v původním řízení.

32. Nemohu však souhlasit s tím, že by žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla nepřípustná. Je však nutné učinit několik objasňujících poznámek ve vztahu k čtvrté otázce.

33. Článek 267 SFEU zakotvuje jasné rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, přičemž pouze vnitrostátní soud je příslušný ke zjištění a posouzení skutkových okolností sporu v původním řízení, jakož i k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva [9]. Přikláním se tedy k tomu nezohlednit otázky v soudním spisu týkající se významu práva členského státu, jak je uvádí předkládací rozhodnutí [10].

8 – Maďarská vláda rovněž zpochybňuje výklad zákonů DH uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, avšak nejde tak daleko, aby tvrdila, že je nepřípustná. Komise uvádí, že není jasné, zda se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká zákona DH1 nebo zákona DH3.

9 – Viz v kontextu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách o úvěru rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 34 a citovaná judikatura).

10 – Viz rovněž v tomto ohledu mé stanovisko ve věci Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851, body 61 až 65).

34. Stejně tak je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci nezbytnost a relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. V důsledku toho je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout, jestliže se položené otázky týkají výkladu unijního práva [11].

35. Soudní dvůr může rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem odmítnout pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu původního řízení, jedná-li se o hypotetický problém, nebo také v případě, že Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny [12].

36. S výjimkou čtvrté otázky obsahuje předkládací rozhodnutí odůvodněnou analýzu aspektů unijního práva, které vnitrostátní předkládající soud považuje za relevantní v tomto sporu [13], takže je možné spojit právní otázky, které vyžadují výklad, bez ohledu na neexistenci shody ohledně významu a dopadu zákonů DH1 a DH3. Kromě toho jsou obecné základy sporu mezi účastníky zřetelné i ze soudního spisu.

37. Vnitrostátní předkládající soud by chtěl vědět, jaký dopad na nároky žalobců má vyhlášení zákonů DH1 a DH3, k čemuž došlo, jak již bylo uvedeno, v průběhu trvání soudního sporu vzniklého v původním řízení.

38. Odpůrkyně mimo jiné zpochybňují, že na základě zákonů DH1 a DH3 skutečně došlo k přenesení kurzovního rizika z věřitele na dlužníka, odmítají jakýkoli výklad těchto zákonů, který by jim přiznával retroaktivní účinky, a tvrdí, že nedošlo k porušení požadavku čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 ohledně „jasn[ého] a srozumiteln[ého] jazyk[a]“.

39. Žalobci nicméně tvrdí, že tato posledně uvedená podmínka nebyla splněna, že režim nápravy vyplývající ze zákonů DH1 a DH3 ponechal zátěž z kurzového rizika na nich jako spotřebitelích, a že sazba, která byla dle jejich tvrzení zavedena legislativním zásahem, je podstatně vyšší než sazba, která byla platná v době sjednání smlouvy v roce 2008. V této souvislosti tvrdí, že došlo k porušení zásady transparentnosti. V unijním právu chrání tato zásada spotřebitele prostřednictvím kombinace poslední věty čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a článků 3 a 5 směrnice 93/13 a její přílohy [14]. V této souvislosti žalobci tvrdí, že došlo k porušení zásad rovnocennosti a efektivity, a dále se táží, zda došlo či nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13.

40. Mohu tak bez váhání konstatovat, že pokud jde o otázky 1 až 3 a 5, je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce přípustná.

41. Pokud jde o čtvrtou otázku, ta odkazuje na čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13, který upravuje oblast překračující rámec požadavků na transparentnost a zahrnuje další formy nepřiměřenosti. V písemných vyjádřeních žalobců však nejsou obsažena žádná tvrzení ohledně relevance čl. 4 odst. 1 pro původní řízení, přičemž ani žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v části nadepsané „odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce“ neodkazuje na čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13.

11 – Aziz, poznámka pod čarou 9. Viz také rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, body 19 a 20).

12 – Rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 35 a citovaná judikatura).

13 – Viz stanovisko generálního advokáta N. Jääskinena ve věci Banif Plus Bank (C-312/14, EU:C:2015:621).

14 – Viz například rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 73 a 74.)

42. Ve vztahu ke sporným bodům mezi účastníky původního řízení zdůrazňují žalobci ve svých písemných vyjádřeních, že na rozdíl od nedávno rozhodnutého sporu ve věci Andriciuc [15], je jejich spor založen na zneužití na základě neexistence jasné a srozumitelné informace, což je v rozporu s požadavky uvedenými v odstavcích 6 a 7 § 203 zákona Hpt. Dále pak části rozsudků Soudního dvora, na které žalobci odkazují, se týkají buď transparentnosti podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 [16] nebo článku 6 a zásad rovnocennosti a efektivity [17], případně jejich kombinace [18].

43. Jak je uvedeno výše, odpůrkyně zpochybňují přípustnost čtvrté otázky z důvodu její hypotetické povahy. Nicméně jsem spíše toho názoru, že Soudní dvůr nemá k dispozici skutkové a právní poznatky k zodpovězení čtvrté otázky v rozsahu, v němž je žádán o posouzení přiměřenosti ponechání kurzového rizika na spotřebiteli nad rámec parametrů pro posouzení dodržení transparentnosti [19].

44. Čtvrtá otázka je tudíž buď nepřípustná, nebo je třeba ji chápat tak, že má být jejím prostřednictvím podána odpověď na to, jaký dopad má právní úprava zasahující mnoho let poté, co byla smlouva uzavřena (vývoj považovaný vnitrostátním předkládajícím soudem za nepředvídatelný z hlediska spotřebitele), na povinnost transparentnosti, která je odpůrkyním uložena na základě na čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.

2. Základní otázky

45. Podstatou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je, zda je režim nápravy, který vyplývá ze zákonů DH1 a DH3, jež jsou opatřeními zavedenými maďarským zákonodárcem v návaznosti na rozhodnutí Soudního dvora ve věci Kásler a rozhodnutí Kúria č. 2/2014 [20], přezkoumatelný z hlediska unijního práva a zda je s tímto právem v souladu.

46. V tomto ohledu je důležité připomenout, že rozsudky Soudního dvora působí *ex tunc*, a tudíž působí ode dne nabytí účinnosti opatření, které je předmětem výkladu [21], a musí se proto použít na právní vztahy vzniklé a založené před vydáním rozsudku rozhodujícího o žádosti o výklad, pokud jsou v ostatních ohledech splněny podmínky umožňující předložit příslušným soudům spor týkající se použití uvedeného pravidla [22].

47. Pouze ve zcela výjimečných případech a v zájmu ochrany právní jistoty mohou okolnosti přimět Soudní dvůr k tomu, aby omezil časové účinky jednoho ze svých rozhodnutí [23]. Soudní dvůr neučinil žádné takové omezení časových účinků u svého rozsudku Kásler a soudy členských států tak učinit nemohou [24].

15 – Rozsudek ze dne 20. září 2017 (C-186/16, EU:C:2017:703).

16 – Konkrétně rozsudek ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262).

17 – Rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 50). Písemná vyjádření žalobce rovněž odkazují na rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, v bodech 39 a 53). První z nich se týká slabého postavení spotřebitelů vůči prodávajícím nebo poskytovatelům a druhý se týká zásady efektivity.

18 – Rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler (C-26/13, EU:C:2014:282), a ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980).

19 – Viz rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 35 a citovaná judikatura).

20 – Viz výše poznámka pod čarou 5.

21 – Viz například rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 22). Rovněž viz stanovisko generálního advokáta M. Szpunar, EU:C:2015:321, bod 34.

22 – Například rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertreib (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 58 a citovaná judikatura).

23 – Tamtéž, bod 59 a citovaná judikatura. Ta se týkala jednání v dobré víře dotčených osob a existence rizika vážných potíží.

24 – Viz například rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 70 až 73).

48. To znamená, že výklad čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 podaný Soudním dvorem v rozsudku ze dne 30. dubna 2014 ve věci Kásler a ostatních ustanovení směrnice 93/13 relevantních v uvedené věci (zejména článků 3, 5, 6 odst. 1 a 7) se vztahuje na smluvní ujednání sjednaná po vstupu směrnice 93/13 v platnost, tedy po 31. prosinci 1994[25]. Je třeba dodat, že vykonatelnost čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 na vnitrostátní úrovni podléhá přiměřeným přechodným lhůtám stanoveným právem členského státu[26], a tedy i ostatním procesním pravidlům členských států, za předpokladu, že tyto právní předpisy dodržují zásady efektivity a rovnocennosti[27].

49. V kontextu směrnice 93/13 jsou pro nápravné povinnosti uložené členským státům relevantní i články 6 a 7, přičemž Soudní dvůr například ve věci Kásler konstatoval, že článek 7 ukládá členským státům povinnost zajistit „přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli“[28], a že článek 7 je navíc navržen tak, aby zajišťoval prostředky odrazující porušování směrnice 93/13[29]. Je rovněž důležité mít na paměti článek 8 směrnice 93/13, který členským státům umožňuje „přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele“[30].

50. Vzhledem k tomu, že směrnice 93/13 vstoupila v platnost dne 31. prosince 1994 a dotčená smluvní ujednání byla sjednána dne 15. února 2008, nelze z hlediska unijního práva v zásadě nic namítat proti rozhodnutí maďarského zákonodárce regulovat v zákoně DH1 smluvní ujednání sjednaná v období od 1. května 2004 do 26. července 2014, nebo v zákoně DH3 stanovit možnosti přeměny úvěrů v cizí měně na úvěry vyjádřené ve forintech, a to odkazem na data v roce 2014, bez ohledu na to, jaké jsou rozpory ohledně časových účinků zákonů DH.

51. Druhou otázku žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je třeba zodpovědět ve světle této základní zásady unijního práva. Jsem toho názoru, že druhá otázka je jádrem pochybností vnitrostátního předkládajícího soudu ohledně přípustného dopadu zákonů DH1 a DH3 na výsledek věci v původním řízení z hlediska unijního práva. Následující analýza bude proto zaměřena do značné míry na druhou otázku.

IV. Zodpovězení předběžných otázek

A. Odpověď na první otázku

52. Podstatou první předběžné otázky vnitrostátního předkládajícího soudu je, zda smluvní ujednání uložené zákonem, které ponechává kurzové riziko na spotřebiteli s účinkem *ex tunc*, je ujednáním, které „nebylo individuálně sjednáno“ podle čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, takže zásadně spadá do působnosti uvedené směrnice.

25 – Článek 10 odst. 1 směrnice 93/13.

26 – Viz například rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 24).

27 – Pro aktuální a komplexní analýzu viz stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci Sziber (C-483/16, EU:C:2018:9).

28 – Viz například rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler (C-26/13, EU:C: 2014:282, bod 78 a citovaná judikatura).

29 – Tamtéž, bod 79.

30 – K mezím článku 8 viz například rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309).

53. Jak je uvedeno v písemném vyjádření Polska, pojem „individuálně sjednáno“ je třeba chápat jako ujednání, na kterém se smluvní strany společně dohodly po jednáních týkajících se dotčeného konkrétního ujednání a kterým jsou vázány. Jestliže je však takové ujednání, jako je údajně uložené ujednání v původním řízení přijato v rámci legislativního zásahu, pak se nemůže jednat z podstaty věci o „individuálně sjednané“ ujednání [31].

54. Nejenže je tento výklad podpořen zřejmým významem čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 [32], ale je rovněž v souladu s cílem směrnice 93/13, jak je uveden v jednom z jejích bodů odůvodnění, který odkazuje na ochranu kupujících a spotřebitelů před „jednostranně sepsanými *běžnými* [*adheznímí*] smlouvami“ [33]. Kromě toho odkazuje další bod odůvodnění na možnosti poskytované právními předpisy členského státu k zahajování řízení „týkajících [se] smluvních podmínek [zneužívajících ujednání] navržených k *obecnému použití* ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli“ [34].

55. Navrhuji proto na první otázku odpovědět v tom smyslu, že smluvní ujednání uložené prostřednictvím legislativního zásahu, podle kterého zůstává kurzové riziko na spotřebiteli s účinkem *ex tunc*, nemůže být považováno za smluvní ujednání, které je „individuálně sjednáno“ podle čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.

B. Odpověď na druhou otázku

56. Prostřednictvím druhé otázky se vnitrostátní předkládající soud táže, zda režim nápravy zakotvený v zákonech DH1 a DH3, které byly vyhlášeny maďarským normotvůrcem jak ve světle rozsudku Kásler, tak i jeho aplikace ze strany Kúria v rozhodnutí č. 2/2014 [35], odpovídá „smluvním ujednáním“, která odrážejí „závazná právní a správní ustanovení“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, takže „nejsou předmětem ustanovení této směrnice“.

57. Dospěl jsem k závěru, že opatření nápravy dotčená v původním řízení nejsou vyloučena z působnosti směrnice 93/13 na základě jejího čl. 1 odst. 2. Důvody pro to jsou následující.

58. V první řadě uznávám, že Soudní dvůr konstatoval, že výjimka obsažená v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vyžaduje, aby byly splněny dvě podmínky. Zaprvé musí být smluvní ujednání odrazem právního nebo správního ustanovení a zadruhé musí být toto právní ustanovení závazné [36]. V tomto ohledu je třeba uvést, že pro účely prokázání toho, zda je smluvní ujednání vyloučeno z působnosti směrnice 93/13, musí vnitrostátní soud ověřit, zda je toto ujednání odrazem ustanovení vnitrostátního práva, jež se použijí na smluvní strany nezávisle na jejich volbě, nebo těch, která se použijí subsidiárně, tedy v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu [37].

31 – Rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731), bod 34). V tomto rozsudku totiž Soudní dvůr uvedl, že dotčený právní předpis v uvedené věci „zakotvuje legislativní rámec s obecnou působností“. Ačkoliv zákonné opatření dotčené v projednávaném případě nebylo „smluvním ujednáním“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, bylo považováno za obecnou normu.

32 – Pro přehled o pravidlech týkajících se výkladu unijních opatření viz například moje stanovisko ve věci Pinckernelle (C-535/15, EU:C:2016:996, body 34 až 70).

33 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

34 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

35 – Viz výše poznámka pod čarou 5.

36 – Rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 28 a citovaná judikatura).

37 – Tamtéž, bod 29 a citovaná judikatura. Pro další příklad viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 69 až 70).

59. Rovněž však podotýkám, že Soudní dvůr již konstatoval, že výjimku uvedenou v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 je třeba vykládat striktně [38]. Přestože se zákony DH1 a DH3 nepoužijí nezávisle na volbě účastníků původního řízení, jak bylo uvedeno v písemném vyjádření žalobců, nebyly v platnosti v okamžiku sjednání smlouvy dne 15. února 2008 [39].

60. Soudní dvůr dále zdůraznil, že účel vyloučení použití pravidel směrnice 93/13 je odůvodněn skutečností, že může být legitimně předpokládáno, že vnitrostátní zákonodárce zavedl rovnováhu mezi všemi právy a povinnostmi stran určitých smluv [40].

61. Tento předpoklad se však nemůže uplatnit ve vztahu k zákonným opatřením, která byla přijata poté, co byla uzavřena příslušná smlouva, a za specifickým účelem, jímž je provedení soudního rozhodnutí o nesouladu se směrnicí 93/13, jak tomu podle soudního spisu nepochybně bylo v původním řízení. Jak je vysvětleno výše v bodech 45 až 50, rozsudky Soudního dvora ohledně výkladu ustanovení unijního práva jsou účinné ode dne vstupu těchto ustanovení v platnost, pokud Soudní dvůr neomezil jejich časové účinky, přičemž jejich výkon před soudy členských států vyžaduje dodržování procesních pravidel příslušného členského státu, a to při dodržení zásad efektivity a rovnocennosti. Jak bylo dále výše uvedeno, v kontextu směrnice 93/13 jsou často relevantní články 6, 7 a 8, jelikož upravují opravné prostředky, jež musí členské státy poskytnout k ochraně práv spotřebitelů vyplývajících z této směrnice.

62. Soudní dvůr měl již totiž příležitost posoudit slučitelnost (zákonem stanovených) opravných prostředků členského státu s články 6 a 7 směrnice 93/13, jakož i se zásadami efektivity a rovnocennosti, a to za okolností, kdy taková zákonná opatření byla přijata v reakci na rozsudek Soudního dvora vykládající směrnici 93/13. Předmětem posouzení v těchto věcech však nebylo, zda jsou příslušná zákonná ustanovení vyloučena na základě čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 z její působnosti, a to pravděpodobně proto, že nemohla být podle žádné analýzy považována za „smluvní ujednání“ [41] podle čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13. Je však pravděpodobné, že byla také výsledkem jednoznačné povinnosti uložené členským státům primárním právem EU, konkrétně článkem 19 SEU, stanovit „prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie“.

63. V rozsahu, v němž mají zákony DH1 a DH3, na rozdíl od sankcí a procesních pravidel, která se mají použít ve světle rozsudku Soudního dvora ve věci Kásler, vliv na obsah smluvních ujednání (například na určení, která strana ponese kurzovní riziko), je takový podstatný činitel podle skutkového stavu v původním řízení tak úzce spjat s požadavkem na soulad zákonů DH1 a DH3 s články 6 a 7 směrnice 93/13 [42], jakož i se zásadami rovnocennosti a efektivity, že je neoddělitelný. Kromě toho by výklad čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, podle kterého by se na takové zákony, jako jsou zákony DH1 a DH3, vztahovala výjimka uvedená v tomto ustanovení, vedl také k tomu, že by ze soudního přezkumu byla vyloučena i legislativní odpověď členského státu na rozhodnutí Soudního dvora, že vnitrostátní právo nebo praxe jsou v rozporu se směrnicí 93/13.

38 – Rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriciuc* (C-186/16,EU:C:2017:703, bod 31 a citovaná judikatura.

39 – V tomto smyslu se skutečnosti, které jsou relevantní ve věci v původním řízení, liší od těch, které vyplývají z jiných případů, jejichž předmětem byl výklad čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13. Viz například rozsudky ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180); ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189), a ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703).

40 – Rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 28).

41 – Viz zejména body 21 a 23 rozsudku ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731). „V souladu s touto judikaturou a především na základě rozsudku ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), byly zákonem 1/2013 pozměněny zejména články občanského soudního řádu související s výkonem rozhodnutí týkajících se nemovitosti zatížené hypotékou. V řízeních zahájených po nabytí účinnosti zákona 1/2013 tak nyní námitka vznesená povinnou osobou založená na zneužívající povaze smluvního ujednání a podaná v běžné lhůtě deseti dnů od oznámení aktu, jímž se nařizuje výkon rozhodnutí, umožňuje řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou přerušit až do rozhodnutí o této námitce […] Je třeba posoudit, zda a případně v jaké míře směrnice 93/13, tak jak je vykládána judikaturou Soudního dvora rozvinutou zejména po jeho rozsudku Aziz […], brání mechanismu přechodné lhůty použitému španělským zákonodárcem a vloženému zákonem 1/2013. K tomu také viz například rozsudky ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099); ze dne 21. ledna 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21); a ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

42 – Viz nedávný rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 71 až 74 a citovaná judikatura).

64. Podle takového výkladu by byl čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 v rozporu s požadavkem, aby v politikách Unie byla zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele podle článku 38 Listiny základních práv Evropské unie, který je minimálně návodem pro výklad čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13[43]. Byl by rovněž v určitém rozporu s právem na účinnou právní ochranu podle článku 47 Listiny[44], který přiznává jednotlivcům práva, která mohou uplatnit u vnitrostátních soudů členských států, a to i v rámci sporů mezi soukromými osobami[45].

65. Konečně, formulace čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 poskytuje malou pomoc při určování jeho významu a ani účel čl. 1 odst. 2, uvedený v bodech odůvodnění, neposkytuje zřetelné vodítko k určení, zda se vztahuje na smluvní ujednání uložená zákonem *po* uzavření příslušné smlouvy a pro účely uvedení práva členského státu do souladu se směrnicí 93/13. Historie vzniku tohoto ustanovení však naznačuje, že jeho cílem je zajistit, aby členské státy byly oprávněny zachovat nebo zavést normy, které jdou nad rámec ochranných ustanovení směrnice[46], ale neomezují je, přičemž jeden generální advokát konstatoval, že výjimka v čl. 1 odst. 2 „by měl[a] platit pro takové standardizované smlouvy, jejichž obsah již vnitrostátní zákonodárce upravil vnitrostátními předpisy a přitom již provedl *ex lege* vyvážení zájmů mezi oprávněnými zájmy všech smluvních stran“[47].

66. To je také v souladu s obecným pravidlem, že zneužívající povaha se musí posuzovat k datu uzavření smlouvy[48], a přikláním se k názoru, že „smluvní rovnováha“ by neměla být porušena „zásahem státního orgánu po uzavření smlouvy“[49], pokud tento zásah nezajistí soulad práva členského státu se směrnicí 93/13, nebo není v mezích nejvyššího stupně ochrany spotřebitele podle článku 8 směrnice 93/13[50].

67. Navrhuji proto, aby druhá otázka byla zodpovězena tak, že ujednání, které se stalo součástí smlouvy na základě legislativního zásahu a které ponechává kurzovní riziko na spotřebiteli s účinkem *ex tunc*, za okolností původního řízení „[ne]odráží závazná právní a správní ustanovení“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13.

C. Odpověď na třetí otázku

68. Prostřednictvím třetí otázky se vnitrostátní předkládající soud táže, zda čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a jeho požadavek, aby byla smluvní ujednání sepsána „jasným a srozumitelným jazykem“, přiznává spotřebiteli právo na podrobné informace týkající se rizik pro spotřebitele, jež jsou finanční instituci známy nebo k nimž by mohla mít tato instituce přístup v okamžiku uzavření smlouvy, pokud jde o to,

43 – Generální advokát N. Wahl je ve svém stanovisku ve věci Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2013:844, bod 66), toho názoru, že článek 38 Listiny je zásadou podle čl. 52 odst. 5 Listiny spíše než právem.

44 – Viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 47 a citovaná judikatura), v němž Soudní dvůr rozhodl, že „imperativn[í] požadavk[y]“ stanovené v článcích 38 a 47 Listiny „se uplatní při provádění směrnice 93/13“.

45 – Rozsudek ze dne 17. dubna 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, body 70 až 82). V bodě 82 Soudní dvůr judikoval, že „vnitrostátní soud, který rozhoduje o sporu mezi dvěma jednotlivci, je povinen, pokud není možné, aby vyložil použitelné vnitrostátní právo v souladu se směrnicí dotčenou v projednávané věci, zajistit v rámci svých pravomocí soudní ochranu vyplývající pro jednotlivce z článků 21 a 47 Listiny a plný účinek těchto článků, přičemž v případě potřeby upustí od uplatnění jakéhokoli odporujícího vnitrostátního ustanovení“.

46 – Viz stanovisko generální advokátky V. Trstenjak ve věci RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2012:566, bod 42), odkazující na intervenci Hospodářského a sociálního výboru v legislativním procesu.

47 – Tamtéž, bod 47 (kurzivou zvýraznil autor stanoviska). Generální advokát odkazuje na první diskusní dokument Evropské komise ze dne 14. února 1984, COM(1984) 55 final.

48 – Viz například rozsudek ze dne 21. ledna, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 and C-487/13, EU:C:2015:21, bod 37).

49 – Stanovisko generálního advokáta N. Wahla, Kasler, (C-26/13, EU:C:2014:85, bod 105).

50 – Viz výše poznámka pod čarou 30.

kdo nese kurzová rizika, nebo zda je splněn informacemi, které byly předány spotřebiteli a které byly uvedeny výše v bodě 18[51]. Žalobci zdůrazňují v tomto ohledu makroekonomické informace, které mají podle jejich názoru k dispozici odpůrkyně, a jejich povinnost vysvětlit jejich účinky na mechanismy směnného kurzu.

69. Jak vyplývá z písemného vyjádření odpůrkyň, rozhodnutí Kúria č. 2/2014[52], které je pro vnitrostátní předkládající soud závazné, již stanovilo kritéria pro určení, zda jsou smluvní ujednání o tom, kdo ponese kurzové riziko, jasná a srozumitelná.

70. Je na vnitrostátním předkládajícím soudu, aby rozhodl, zda jsou jednotlivá ujednání jasná a srozumitelná podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13[53]. Kromě rozsudku Soudního dvora ve věci Kásler a relevantních rozhodnutí Kúria musí vzít uvedený soud v úvahu kritéria pro určení, zda je smluvní ujednání jasné a srozumitelné, jak stanoví judikatura Soudního dvora a jak je detailně uvedeno v bodech 43 až 50 rozsudku ze dne 20. září 2017 ve věci Andriciuc[54].

71. Jak bylo konstatováno ve věci Andriciuc, „je na předkládajícím soudu, aby ověřil, že prodávající nebo poskytovatel sdělil dotčeným spotřebitelům všechny relevantní informace, které jim umožnily vyhodnotit ekonomické důsledky takového ujednání […] na jejich finanční závazky“[55], včetně vlivu vážného znehodnocení zákonného platidla členského státu, v němž má dlužník bydliště, a zvýšení zahraniční úrokové míry na jeho splátky[56]. Prodávající nebo poskytovatel musí vysvětlit možné výkyvy směnného kurzu a rizika plynoucí z uzavření smlouvy o úvěru[57], jakož i konkrétní fungování mechanismu, na nějž odkazuje dotčené ujednání, a případně i vztah mezi tímto mechanismem a dalšími smluvními ujednáními[58].

72. Ve svém písemném vyjádření žalobci dále tvrdí, že zákony DH1 a DH3 nejsou v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity a článkem 6 směrnice 93/13, neboť normotvůrce uložil kurzová rizika spotřebitelům, aniž vzal v úvahu požadavek jasnosti a transparentnosti. Jen pro úplnost uvádím, že v soudním spise neexistuje dostatek informací, které by umožnily vyvodit závěry o tomto aspektu případu žalobců, a to ani z hlediska transparentnosti nebo jinak.

73. V rámci třetí otázky je proto na vnitrostátním předkládajícím soudu, aby po přihlédnutí ke všem okolnostem, za nichž byla uzavřena smlouva, a judikatuře Soudního dvora rozhodl, zda podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a jeho požadavku, aby byla smluvní ujednání sepsána „jasným a srozumitelným jazykem“, jsou věřitelé povinni sdělit spotřebitelům relevantní finanční informace, které měli k dispozici v době, kdy byla smlouva uzavřena, včetně příslušných makroekonomických informací, a vysvětlit jejich vliv na mechanismus směnných kurzů.

51 – Je ustálenou judikaturou Soudního dvora, že ujednání uvedená v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 jsou vyňata z posouzení jejich zneužívající povahy jen tehdy, když má příslušný vnitrostátní soud na základě posouzení konkrétního případu za to, že jsou v souladu s tím ustanovením sepsána „jasným a srozumitelným jazykem“. Viz rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 42 a citovaná judikatura).

52 – Poznámka pod čarou 5 výše.

53 – Usnesení ze dne 22. února 2018, ERSTE Bank Hungary (C-126/17, nezveřejněné, EU:C:2018:107, bod 27), v němž je citován rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 22).

54 – Rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703). Mezi zásadní soudní rozhodnutí v oblasti transparentnosti, které předcházely věci Andriciuc, patří rozsudky ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180); ze dne 30. dubna 2014, Kásler (C-26/13, EU:C:2014:282); ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127); ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262); a ze dne 9. července 2015, Bucura (C-348/14, EU:C:2015:447). Po [rozsudku ve věci] Andriciuc viz zejména usnesení ze dne 22. února 2018, ERSTE Bank Hungary (C-126/17, nezveřejněné, EU:C:2018:107).

55 – Rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 50).

56 – Tamtéž, bod 49. Soudní dvůr odkazuje na doporučení Evropské rady pro systémová rizika ze dne 21. září 2011, Úř. věst. 2011, C 342, s. 1.

57 – Tamtéž, bod 50.

58 – Tamtéž, bod 45.

D. Odpověď na čtvrtou otázku

74. Jak je vysvětleno výše v bodech 41 až 44, podstatou čtvrté otázky je, jaký dopad má legislativa působící mnoho let poté, co byla uzavřena smlouva (vývoj, který vnitrostátní předkládající soud považuje za nepředvídatelný z hlediska spotřebitele), na povinnosti transparentnosti, které se vztahují na odpůrkyně na základě odkazu na čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13.

75. Na základě čl. 3 odst. 3 směrnice č. 93/13 poskytuje příloha směrnice 93/13 informativní seznam ujednání, která mohou být považována za zneužívající. Bod 1 písm. i) odkazuje na podmínky „neodvolatelně zavazující spotřebitele, aby plnil podmínky, se kterými se nemohl seznámit před uzavřením smlouvy“, avšak v předkládacím rozhodnutí není žádné vysvětlení, proč je tato část přílohy důležitější než jiné části, ačkoli předmětem výkladu Soudního dvora v kontextu transparentnosti byl bod 1 písm. j) a l) a bod 2 písm. b) a d) přílohy [59].

76. Navrhuji tedy odpovědět na čtvrtou otázku v tom smyslu, že v rozsahu, ve kterém následný legislativní zásah členského státu neodstranil zneužívající charakter, pokud jde o jasnost a transparentnost ujednání, jak vyžaduje směrnice 93/13, je třeba soulad těchto ujednání s touto povinností posuzovat ode dne uzavření smlouvy.

E. Odpověď na pátou otázku

77. Pátá otázka se týká oprávnění soudů členských států přezkoumávat z moci úřední zneužívající povahu všech smluvních ujednání dané smlouvy.

78. Tato povinnost vyplývá z ustálené judikatury Soudního dvora. Zdůrazňuji však, že povinnost soudů členských států přezkoumávat zneužívající povahu všech smluvních ujednání z moci úřední podle směrnice 93/13 se uplatní pouze tehdy, jestliže jsou k dispozici všechny právní a skutkové poznatky [60]. Tato povinnost může být navíc dotčena zásadou překážky věci rozsouzené [61].

79. Na pátou otázku je tedy třeba odpovědět v tom smyslu, že vnitrostátní soud je povinen z moci úřední posoudit, zda smluvní ujednání spadající do oblasti působnosti směrnice má zneužívající povahu, a vyrovnat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a věřitelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, které jsou nutné pro tento účel.

V. Závěry

80. Navrhuji tedy Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Fővárosi Ítélőtábla (regionální odvolací soud v Budapešti) odpověděl následovně.

„1) Smluvní ujednání zavedené prostřednictvím legislativního zásahu, které ponechává kurzové riziko s účinkem *ex tunc* na spotřebiteli, nemůže být považováno za smluvní ujednání, které je ‚individuálně sjednáno‘ podle čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách.

2) Za okolností původního řízení, ujednání, které se stalo součástí smlouvy na základě legislativního zásahu a které ponechává kurzovní riziko na spotřebiteli s účinkem *ex tunc*, ‚[ne]odráží závazná právní a správní ustanovení‘ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13.

59 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 74).

60 – Viz například rozsudky ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, body 46 a 47 a citovaná judikatura), a ze dne 30. května 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340).

61 – Viz například rozsudek ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98). V bodě 48 Soudní dvůr poznamenává, že procesní autonomie členského státu ohledně *res judicata* podléhá zásadám rovnocennosti a efektivity.

3) Je na vnitrostátním předkládajícím soudu, aby po přihlédnutí ke všem okolnostem, za nichž byla uzavřena smlouva, a judikatuře Soudního dvora určil, zda podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 a jeho požadavku, aby byla smluvní ujednání sepsána ‚jasným a srozumitelným jazykem', jsou věřitelé povinni sdělit spotřebitelům relevantní finanční informace, které měli k dispozici v době, kdy byla smlouva uzavřena, včetně příslušných makroekonomických informací, a vysvětlit jejich vliv na mechanismus směnných kurzů.

4) V rozsahu, ve kterém následný legislativní zásah členského státu neodstranil zneužívající charakter, pokud jde o jasnost a transparentnost ujednání, jak vyžaduje směrnice 93/13, je třeba soulad těchto ujednání s touto povinností posuzovat ode dne uzavření smlouvy.

5) Vnitrostátní soud je povinen z moci úřední posoudit, zda smluvní ujednání spadající do oblasti působnosti směrnice má zneužívající povahu, a vyrovnat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a věřitelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, které jsou nutné pro tento účel."